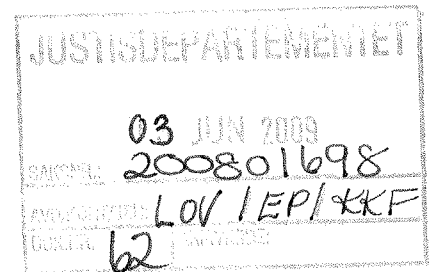

DRAMMEN TINGRETT

Dok 3

Justis- og politidepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep

0030 Oslo

Deres referanse

200801698 EP KKF/mbb

Vår referanse

08-184284ADM-DRAM

Dato

29.05.2009

Høring – NOU 2007: 16 Ny skiftelovgivning

Det vises til departementets høringsbrev 25.11.2008 og fristforlengelse ved brev 28.04.2009.

Etter avtale med sorenskriveren avgis høringsuttalelsen av fagansvarlig dommer. Den har ikke vært diskutert i dommerkollegiet og representerer således kun egne synspunkter.

Generelt

Lovutkastet innebærer lite nytt og synes i noen grad å være forankret i eldre oppfatninger av offentlige oppgaver i forbindelse med skifte. Domstolene og lensmennene var tidligere mer sentrale i behandlingen, forvaltningen og delingen av private formuer. Det offentlige har ikke lengre ex officio noe ansvar for flytende private formuer. Domstolene tar tak i "flytende dødsboer" hvis det begjæres eller finnes påkrevd, jf skifteloven § 84, jf § 86 og skifteloven § 88. Tingrettene gjør normalt ikke undersøkelser av betydning før det har gått 4 mnd etter dødsfallet, jf Innst. O. nr. 75 – 1993-94, jf Justisdepartementets skriv 27.12.1994 (ref 7362/94 A-JG HN/ijj). Heri bør det ikke gjøres endringer, eller foretas reversering til eldre ordninger som krever annen bemanning. En målsetting med lovendring bør være å avlaste tingrettene for unødvendig arbeid som arvingene selv, eller med medhjelpere bør ordne selv.

Det alminnelige utdannelses- og kunnskapsnivået er betydelig endret de senere årene, og omfattende veiledninger i ulike medier, ikke minst på Internett, har også for eldre mennesker, sterkt redusert behovet for generell veiledning i tingrettene. Domstolene har for øvrig aldri kunnet gi råd. Rådgivning hører under advokatene. Men tingrettene har fortsatt skiftemessig kompetanse, noe lensmennene ikke har i særlig grad. Det er ingen grunn til at lensmenn skal ha oppgaver i forbindelse med dødsfallregistreringer og meldinger. Drammen tingrett er enig i at dødsfall fortsatt skal meldes og registreres i tingretten.

Postadresse
Postboks 1066 Bragernes, 3001 Drammen

Sentralbord
32 21 16 00

Saksbehandler
Irene Movald

Bankgiro
6345 05 29135 (ref: 1K10 + saksnr)

Organisasjonsnummer
974726963

Kontoradresse
Erik Børresens allé 20, 3015 Drammen

Telefaks
32 21 16 58
(saksavd.) 32 21
16 59 (skifteavd.)

Telefon
32 21 16 22

Ekspedisjonstid
0800-1500

Internett/E-post

drammen.tingrett@domstol.no

I forbindelse med moderniseringen av skiftelovgivningen må det foretas endringer vedrørende arveavgiftsmyndighet ved offentlige skifter. Skatteetaten har oversikt over de avdødes formuesstilling, fast eiendom mv og har helt sentrale oppgaver og kompetanse i forbindelse med både beregning av arveavgift og likning av dødsboene. Bare i de få tilfellene hvor offentlig skifte gjennomføres er tingretten arveavgiftsmyndighet, men tingretten er ikke likningsmyndighet. Delingen av avgiftsmyndigheten er uheldig og skaper uheldig forskjellsbehandling. Se nærmere om dette under kommentaren til § 13-4(5) nedenfor.

Drammen tingrett slutter seg også til forslaget om et totalt skille mellom dødsboskifter og skifter mellom ektefeller og samboere.

Bemerkninger til enkelte av de foreslåtte bestemmelser

§ 1-1 (2).

Det er uklart hva realiteten er ment å være, og hvem som har ansvaret for å begrense omkostningene. Det benyttes forutsetningsvis kun bobestyrere som er egnet og som kun utfører nødvendig arbeid. Nødvendig arbeid skal honoreres på korrekt nivå. Det kan ikke være slik at det skal unnlates oppnevning av bobestyrer i de små boene. Tingrettene er ikke lengre bemannet og utrustet for å kunne ta hånd om, forvalte og foreta det praktiske arbeidet knyttet til private formuer, og fysisk deling. I likhet med hva som skjer i 75 % av konkursboer, må man være forberedt på at også i fremtiden vil det hele, eller det vesentligste gå med til å rydde opp etter avdøde både faktisk og økonomisk. Tingretten har behov for bobestyrere og medhjelpere. Det er ingen selvfølgelig offentlig oppgave å forestå, eller å ta omkostningene ved opprydding og deling av private formuer, og det er da heller ikke pr i dag innført noen garantiordning for omkostningene, slik det er gjort ved konkursbehandling. Hensett til at samfunnet ønsker ryddige forhold, særlig med hensyn til realregistrerbare eiendeler og skattesubjekter og forpliktelser, er det sterke grunner for å innføre en alminnelig garantiordning for nødvendige bobehandlingsomkostninger. Dette er behandlet nedenfor under kommentarene til de foreslåtte § 8-3 annet ledd.

§ 2-2 (2).

Varslingsreglen kan påføre tingrettene mye unødig arbeid. På den annen side bør normalt tingretten kunne legge til grunn at slektinger selv følger litt med, og ellers er godt hjulpet av arveloven § 75 om de likevel ikke opplyses eller forbigås av øvrige arvinger. Det bør fremgå av bestemmelsen at det prinsipielt er arvingenes ansvar å påse at andre arvinger varsles og ikke forbigås.

§ 3-3

Ikke bare arvingenes interesser må fokuseres. Også kreditorene må ivaretas. Det gjøres ikke i tilstrekkelig grad ved den foreslåtte endringen i arvingenes ansvar for gjelden ved privat skifte.

Ønsker arvingene å overta aktiva og skifte boet privat uten særlig kontroll, bør det fastholdes at de også som hovedregel må påta seg ansvar for avdødes gjeldsforpliktelser. Det vil normalt være umulig for en kreditor å bevise hva hver enkelt arving eller legatar har mottatt, og gjøre krav gjeldende mot hver enkelt. Særlig de mindre kreditorene vil i praksis bli rettsløse om de skal måtte bevise hva den enkelte er ansvarlig for å dekke av det konkrete kravet. En slik ordning vil også åpne for forfordelinger mellom kreditorene og vil kunne bli unødig konfliktskapende.

§ 3-5

Med den muligheten det er for å utstede proklama før gjeldsovertakelse burde ikke gjeldsansvaret være et stort problem. Konkrete urimeligheter kan avhjelpes med lempingsregler, bevisbyrderegler eller regler om konkurs/oppbud med befriende virkning.

Den beste løsningen vil formentlig være at gjeldsovertagende arvinger blir fri sitt ansvar ved å begjære oppbud i boet, slik at insolvente dødsboer kan behandles etter reglene i konkursloven og dekningsloven, under statens garantiansvar. Oppbud i dødsboer skjer sjelden i dag fordi det ikke er gjeldsbefriende for arvingene. Oppbud er fritatt for omkostningsansvar utover boets midler. Man vil da ha en betryggende ordning for både kreditorer og arvinger, og samfunnets interesse i opprydning i eierforhold mv til registrerbare eiendeler, vil bli ivaretatt. Ordningen vil representere en sikkerhetsventil for arvingene, og utvider bare den mulighet kreditorene og gjenlevende ektefelle i uskifte har også i dag, til å begjære offentlig skifte med befriende virkning for gjeldsansvar for ektefellen/arvingene, jf skifteloven § 84 femte ledd.

Bestemmelsen kan enkelt gis i form av et nytt tredje ledd til foreslåtte §3-5: Nytt § 3-5 (3): *Bli det åpnet konkurs i dødsboet etter begjæring fra kreditor, ektefelle eller arving (oppbud), blir arvingene fri fra sitt ansvar for avdødes gjeld ved å tilbakeføre til boet verdien av hva de har mottatt.*

§ 3-13

Denne nye reglen er uheldig og vil unødig kunne skape uklarheter og konflikter.

Hvis landbruksmyndighetene finner det uheldig at det private skiftet trekker ut, er det langt bedre å gi landbruksmyndighetene mulighet til å begjære offentlig skifte av dødsboet, enten etter selv å ha gitt en frist for ferdigbehandling av de landbruksmessig relevante spørsmål, eller etter en lovbestemt frist på 1 eller 2 år. Det vil det være opp til tingretten om begjæringen om offentlig skifte skal tas til følge, og i så fall påse forsvarlig tempo i bobehandlingen og tvisteløsningen. Situasjonen vil ha sterke likheter med et aksjeselskap som har besluttet oppløsning, men ikke selv klarer avviklingen innen 1 år jf aksjeloven § 16-14, som i tilpasset form kan være et mønster for utforming av bestemmelsen.

§ 4-1 (2)

Den foreslåtte lovteksten er uklar og åpner for at en stor krets av personer kan utstede hvert sitt proklama. Det vil åpenbart skape problemer og uklarheter om det utstedes flere proklamar, både med hensyn til frister og til hvem krav skal meldes. Innledningsordene *Ved privat skifte* må innebære at privat proklama først kan utstedes etter at privat skifte er legitimert med skifteattest, slik som ordningen er etter skifteloven § 70 første ledd annet pkt.

Gjeldsovertagende arvinger legitimeres til å råde over boet med tingrettens skifteattest. De ansvarlige for bobehandlingen må samhandle for en forsvarlig håndtering av bobehandlingen. Det er ingen grunn til å unnta hensynet til kreditorene og retten til proklamautstedelse fra dette. Andre med rett til å få utstedt proklama enn arvinger som forestår bobehandlingen, bør være henvist til å få dette gjort gjennom tingretten, som nå.

Er det utstedt ett lovlig proklama kan ikke senere proklama vekke til live prekluderte krav, hva enten det er utstedt av tingretten eller private, men et senere proklama kan kanskje forlenge proklamafristen dersom denne ikke har gått ut etter det tidligere proklamaet. Det må ikke legges opp til en så unødvendig, uklar og konfliktskapende proklamaordning.

§ 4-6 (1) a

Bestemmelsen synes å kreve at *alle* loddeierne erkjenner kravet, ikke bare de som er legitimert til å forestå det offentlige skiftet. Dette kan være en nødvendig felle, med betydelig konfliktpotensiale, for kreditorer som unnlater anmeldelse av kravet fordi dette er erkjent av de loddeierne som er legitimert til å forestå skiftet og treffer avgjørelser med bindende virkning for dødsboet. Det kan ikke forventes at kreditorene skal ha oversikt over loddeierne, hva enten det er slekten eller testamentsarvinger. Kravet bør heller ikke være prekludert om det senere dukker opp en ukjent arving som ikke har erkjent det.

§ 6-3 (1) og (2)

Det er sikker praksis for at alle loddeiere inntas i skifteattesten og at det presiseres hvem av disse, eller alle, som er legitimert til å råde over boet. Det må ikke skapes noen tvil om at de som er legitimert ved attesten har rett til å disponere over avdødes aktiva og forplikte boet utad, innenfor rammen av normal skiftebehandling.

§ 8-1

Også landbruksmyndighetene bør få en begrenset anledning til å begjære offentlig skifte dersom ikke boet er overtatt til privat skifte innen fristen i § 6-2, eller ikke er gjennomført innen en viss tid, jf det som er anført under § 3-13 foran.

Det bør kanskje vurderes å gi likningsmyndighetene en tilsvarende rett ved arvingenes passivitet, manglende oppgaver og selvangivelser mv, etter at fristen for inngivelse av arvemelding har gått ut.

§ 8-3 annet punktum

Bestemmelsen er viktig og bør markeres som et eget ledd (2).

Statens kostnadsansvar, som bør behandles i eget ledd (3), bør ikke begrenses til tilfeller hvor offentlig skifte er åpnet med henvisning til *særlige grunner*. Det kan tenkes at et tilsynelatende kurant dødsbo utvikler seg slik at boet står uten tilstrekkelige midler eller garantier til å betale bobestyrer og boomkostninger ellers. Alene er dette ikke tilstrekkelig til å tilfredstille kriteriet i § 8-3 annet punktum, jf § 13-2 (1) if, som gjelder omkostninger ved fortsatt bobehandling. Ved konkurs vil tidligere pådratte omkostninger under dødsbobehandlingen neppe være fortrinnsberettiget, med mindre det inntas i lovteksten. Poenget er jo at boet ikke selv har tilstrekkelige midler hva enten det er under behandling som dødsbo eller konkursbo.

Det vil være svært uheldig om tingretten oppnevner bobestyrere som ikke er garantert betaling for nødvendig arbeid. Det savnes en ansvarsregel, slik at triksing med åpning av konkurs for derunder å dekke hele bobestyrersalæret unngås. Ansvarsreglen for staten bør derfor være generell, jf konkursloven § 72. En hensiktsmessig tekst kan være:
Dersom boets midler og stille garantier ikke er tilstrekkelige til å dekke pådratte, nødvendige omkostninger ved bobehandlingen, hefter staten for omkostninger opp til 50 ganger rettsgebyret.

Omkostninger ved bobehandlingen er formentlig mer presist og noe mindre omfattende enn *skifteomkostningene*.

§ 8-5

Bestemmelsen er unødvendig og kan virke noe forvirrende, jf skifteloven § 22 første ledd som regulerer forholdet til tvisteloven.

Behovet for disse saksforberedende møtene ble sterkt redusert ved omleggingen til offentlige skifter med bobestyrer. Det er ikke lengre noen målsetting for domstolene å forsøke å unngå offentlige skifter ved å legge mye arbeid i å unngå disse. Ved Drammen tingrett holdes det normalt ikke forberedende rettsmøter ved begjæring om offentlig skifte.

Begjæres offentlig skifte av bo som ikke er overtatt til privat skifte av en som er berettiget til å kreve offentlig skifte og som stiller sikkerhet hvor det kreves, vil begjæringen uten videre bli tatt til følge og bobestyrer blir oppnevnt. Det vil normalt ikke være behov for verken skriftlig eller muntlig saksforberedelse og bobestyreren vil søke å hjelpe arvingene til løsninger og praktisk gjennomføring av skiftet.

Begjæres offentlig skifte av bo som er overtatt til privat skifte, vil det normalt være behov for ytterligere saksforberedelse, som gjerne tas skriftlig med arvingene. Rettsmekling er da nærliggende om arvingene har behov for tvisteløsning og ikke bare praktisk gjennomføringsbistand fordi de ikke klarer avviklingen av dødsboet selv. Opprettholdes slik bestemmelse som foreslått, bør oppmerksomheten i vel så stor grad henledes på det mer moderne verktøyet som rettsmekling er, dersom begjæringen er begrunnet i tvist.

§ 8-6

På bakgrunn av Høyesteretts ankeutvalgs kjennelse 16.04.2009 (HR-2009-00809-U, sak nr 2009/488), har det oppstått behov for en klargjøring og presisering av når et privat skifte er avsluttet. Kjennelsen bryter sterkt med eldre fast skifterettspraksis som skifterettsutvalget har lagt til grunn for lovbestemmelsen, jf utredningen side 249, annen spalte nest nederst.

Det bør inntas som nytt annet punktum i § 8-6 (1):

Det private skiftet er avsluttet når boet er delt og alle skiftemessig spørsmål er avgjort, og anses avsluttet selv om midlene ennå ikke er endelig fordelt, så fremt alle formelle beslutninger er truffet.

Dette er åpenbart overensstemmende med hva utvalget har ment å opprettholde og som Høyesteretts ankeutvalg, har skapt tvil om. Bestemmelsen må også ses i sammenheng med § 13-2 (2). Bestemmelsene skal forstås og brukes av personer uten juridisk utdanning og tilgang på forarbeider. Klargjøring bør derfor skje i loven.

Boets avslutning, hva det omfatter, har også vesentlig betydning for arveavgiftsberegningen med hensyn til midler utdelt som gaver, eller under privat skifte, uten at det tidligere er beregnet pliktig arveavgift. Arveavgiftsloven § 9 er uklar både med hensyn til arveavgiftsmyndighet og hvilke års satser som skal anvendes på midler utdelt før det offentlige skiftet og således ikke har vært gjenstand for det offentlige skiftet.

Finansdepartementets brev 01.04.2009 (09/384 SL CKC/KR) har skapt ytterligere uklarheter som det må ryddes opp i senest samtidig med at skiftets avslutning klargjøres i skifteloven. Dette med klargjøring av skiftets avslutning og arveavgiftsberegningen er formentlig nå så viktig at det burde ses på dette med henblikk på lovendringer uavhengig av ikrafttredelse av helt ny skiftelov.

§ 9-7 (2)

Når det er oppnevnt bobestyrer må det være bobestyrerens oppgave å besørge avklart de skattemessige forhold og avsluttende likning. Retten har ikke de nødvendige opplysningene og vanligvis ikke tilstrekkelig kompetanse for å forestå dette arbeidet som naturlig hører under bestyrelsen. Dersom retten unntaksvis skifter et bo uten medhjelper eller bobestyrer vil det bli engasjert medhjelper for å ta seg av boets selvangivelser og skatter.

Det må, for å forebygge uklarheter i ansvarsforholdet, fremgå av lovteksten at dette er en av bobestyrerens plikter.

§ 10-3

Bestemmelsen er gitt en gammeldags utforming. Man finner ikke tilsvarende formulering vedrørende bobestyreroppgavet i konkursboer, som det er naturlig å sammenlikne med, jf konkursloven § 85. Bobestyrerne er gitt et selvstendig oppdrag som det er stillet forsikringsdekning for. Retten skal være uhyre forsiktig med å blande seg inn i dette på annen måte enn ved anvendelse av § 10-10, for ikke å skape uklare ansvarsforhold. *På tingrettens vegne* bør utgå. Bobestyrerens oppgave er å gjennomføre bobehandlingen hensyn til nødvendig forvaltning, realisasjon og fordeling av verdiene, til beste for kreditorerne, arvingene og legatane, samt besørge oppfyllelse av boets plikter overfor skatte- og avgiftsmyndighetene og andre involverte myndigheter og interessenter.

Kapittel 11

Dette kapittel er egentlig helt unødvendig. Oppdager arvinger eller bobestyrer at boet er insolvent, bør det inngis oppbudsbegjæring til tingretten, på lik linje med andre insolvente formuesmasser. Også etter nåværende lovgivning kan insolvente dødsboer under offentlig skifte tas under konkursbehandling, og det skjer særlig i tilfeller hvor boets midler viser seg utilstrekkelige til å dekke bobehandlingsomkostningene, hvilket er oftest forekommende hvor boets vesentligste aktiva viser seg overbeheftet ved salg. Jf det som er anført under § 3-5 foran

Det er antatt at arvinger som ikke er legitimert til å råde over boet heller ikke er legitimert til å inngi oppbudsbegjæring. Det er uheldig. Det bør innføres en slik adgang. Om vilkårene for konkursbehandling er til stede skal jo uansett prøves av tingretten, som må varsle øvrige arvinger om begjæringen. At arvinger som har overtatt gjeldsansvar og at bobestyrer under offentlig skifte kan begjære boet konkurs (oppbud) uten å ha ansvar for omkostningene er uproblematisk. At også arvinger uten ansvar for omkostninger, og som i prinsippet ikke råder over boet, straks kan inngi oppbud og få i gang en insolvensbehandling, uten risiko og uten å måtte gå kunstige og kostnadskreven omveier om offentlig skifte, er fordelaktig for alle, både panthavere, uprioriterte fordringshavere, skattemyndigheter og arvinger som slipper arbeid, tilsyn og omkostninger med avdødes etterladenskaper. Insolvensbehandlingen kan starte så tidlig som arvingene ønsker. En slik ordning har ingen uheldige virkninger. For en kreditor vil det jevnlig være uforholdsmessig kostbart å begjære konkurs.

Det er uheldig at en arving i dag må gå veien om skiftebegjæring fra en kreditor for å bli fri fra sin gjeldsovertakelse, jf skifteloven § 84 femte ledd. Det kan gi kreditoren en urimelig sterk stilling og føre til unødige omkostninger for arvingene. Det vises ellers til det som er anført om dette foran under bemerkningene til § 3-5.

Det er ingen grunn til særregler for insolvensbehandling i dødsboer når vi har de nødvendige, mer betryggende og hensiktsmessige reglene i konkurs- og dekningslovgivningen.

§ 13-1

Ved tilbakelevering av boer som også tidligere har vært under privat skifte, bør det kreves ny gjeldsovertakelseserklæring, slik at det blir klargjort i ny skifteattest hvem som har legitimasjon til å råde over boet etter ekstradering. Det er ikke opplagt at det skal være de samme som rådet over boet før offentlig skifte ble begjært.

§ 13-2 (1)

Bestemmelsen bør også ha en bestemmelse om at tingretten i stedet for å innstille bobehandlingen, kan beslutte at det skal åpnes konkurs i boet.

§ 13-4 (2)

Det bør sies enda tydeligere enn det som fremgår av motivene for bestemmelsen, at det normalt er bobestyreren som foretar utlodningen i boet, jf konkursloven § 128 første ledd tredje punktum. Det vil normalt ikke være behov for at tingretten beslutter at boet skal tas opp til slutning og utlodning, men det bør være klar hjemmel for det, av eget tiltak, eller etter begjæring fra bobestyrer eller loddeier.

§ 13-4 (5)

Bestemmelsen baseres på at tingretten ikke lengre skal være arveavgiftsmyndighet, hvilket det er sterk grunn til å slutte seg til. Det er vel nærmest en uheldig anakronisme at domstoler fortsatt sitter som arveavgiftsmyndighet og fatter den type forvaltningsvedtak.

Det er ingen grunn til å forhåndsberegne skatter og avgifter. Boet skal uansett liknes før slutning og utlodning. Så mye haster ikke utlodningen, og beregninger av skatter og avgifter kan bli det rene sjansespill. Arvingene får vente det lille ekstra på utlodningen, slik at bobestyreren slipper unødig risiko for å ha holdt tilbake uriktig beløp, og derav følgende arbeid med oppretting og etterutlodninger. Ved særskilt behov har bobestyreren anledning til å utbetale forskudd, eller foreta forhåndsutlodninger. Denne bestemmelsen er helt nødvendig og bør utgå.

§ 13-5 (2)

Ved lovendring etter at utvalget hadde inngitt sin innstilling ble det gjort endring i skifteloven § 35. Det ble fastsatt at utlodningen skal fastsettes ved kjennelse. Det er ingen grunn til at innvendinger mot bobestyrerens utlodning skal avgjøres på annen måte. Henvisningen til tvisteloven § 19-1 kan skape uklarheter, og det er direkte uheldig at utvalget i motivene til § 13-6 forutsetter at bekreftelse av utlodningen i fall skal skje ved dom. Best er det om det sies klart at spørsmålet avgjøres ved kjennelse. Ellers må det vises til tvisteloven § 19-1 (2), for å unngå at det må avsies dom, hvilket vil ekskludere at innvendingene behandles i tvisteprosessuell form. Dom hører ikke hjemme i slike spørsmål, hvor kanskje innvendingen kunne vært behandlet i tvisteprosessuell form før det ble foretatt utlodning.

Det bør vel også sies at bobestyrerens utlodning er rettskraftig med de korreksjoner kjennelsen innebærer, når kjennelsen er rettskraftig. Hvis bobestyreren må utarbeide fullstendig ny utlodning, åpnes det for nye runder med nye innvendinger.

§13-6

I motivene til bestemmelsen omtales både at *utlodningen bekreftelse ved dom* og tilfeller hvor *utlodningen ikke treffes ved dom*. For det første er det som nevnt foran ingen grunn til å gjøre endring fra dagens nylige vedtatte ordning hvor kjennelse er bestemt i disse tilfeller. For det annet fremgår det ikke klart noe sted i lovteksten at tingretten skal/kan foreta utlodning, og slett ikke ved dom. § 13-5 hjemler så vidt oppfattes kun at retten skal ta stilling til innvendinger, ikke foreta ny utlodning. De alminnelige reglene for tvisteløsningen bør gjelde, jf kapittel 12.

Drammen tingrett

Finn Kløvstad
tingrettsdommer
(fagansvarlig)